Diskuse

Aniž jest co nového pod sluncem... Co a pro koho vlastně píšeme?

In margine recenze Antonie Doležalové

Milan Ducháček

Když mne několik přátel nezávisle na sobě s rozpaky upozornilo na recenzi Antonie Doležalové na mou knížku o Václavu Chaloupeckém¹ a zmiňovali se o jakýchsi kritických výtkách, uklidňoval jsem je s tím, že jsme již tyto ostny s paní kolegyní osobně probrali v Bratislavě, kde se mi k rozcupování mého dílka v *Soudobých dějinách* bez okolků přiznala.² Vyrozuměl jsem z rozhovoru, že se nechala zlákat pozitivními ohlasy a po přečtení se rozhodla zformulovat i některé kritické glosy, což je samozřejmě zcela namístě. Shodli jsme se, že knížka bezesporu trpí některými nedostatky, jak by také ne, je to koneckonců moje „knížní prvotina“. Na leckterá opomenutí či koncepční mezery již poukázali jiní pozorní recenzenti.³ Něco bych

1 DUCHÁČEK, Milan: *Václav Chaloupecký: Hledání československých dějin*. Praha, Karolinum 2014, 515 stran.

2 DOLEŽALOVÁ, Antonie: Hledání Václava Chaloupeckého. In: *Soudobé dějiny*, roč. 23, č. 1–2 (2016), s. 211–216.

3 Z obsáhlejších ohlasů vybírám abecedně: BOROVSÝ, Tomáš in: *Časopis Matice moravské*, roč. 135, č. 1 (2016), s. 169–171; HUDEK, Adam in: *Historický časopis: Vedecký časopis o dějinách Slovenska a strednej Európy*, roč. 63, č. 4 (2015), s. 697–700; KÁBOVÁ, Hana in: *Práce z dějin Akademie věd*, roč. 7, č. 2 (2015), s. 283–285; KŘEŠTAN, Jiří in: *Archivní časopis*,

dnes už sám formuloval poněkud jinak, ale to je koneckonců běžným průvodním jevem procesu recepce a proměn historiografie.

Když jsem si pak onu recenzi přečetl, nabyl jsem dojmu, že paní kolegyně věc v některých směrech přeci jen poněkud přexponovala, ač jsou v leccem její výhrady opodstatněné. Je mi samozřejmě líto, že v jednotlivých kapitolách nenalezla odpovědi, které očekávala na základě mých snad příliš manýristických záhlaví kapitol, jejichž bulvárním espritem jsem se pokusil trochu odlehčit „vážnost“ na první pohled snad suchého historiografického tématu. Mnozí jiní však ony odpovědi v textu našli. Český zájemce o dějiny historiografie si ovšem vybírá při četbě odlišné dominanty nežli moravský medievista, slovenská kunsthistorička mapující památkovou správu či třeba Chaloupeckého příbuzný. Co naplat, člověk se nemůže zavděčit každému. Může se však pokusit vytvořit soudržný a čtenářsky vstřícný text a nádavkem k tomu přinést některé nové postřehy a snad i obstát při řešení dílčích specializovaných podotázek, ať už jde o dějiny archivní správy, problém čechoslovakismu, či peripetie interpretace raněstředověké legendistiky. Pokud však má paní kolegyně skutečně dojem, že „zásadním obsahovým problémem ... práce je ... nedostatečné zasazení života a díla Václava Chaloupeckého do historického kontextu“,⁴ pak bych jako adresát této výtky očekával od recenzentky alespoň nějakou komparaci s domácí a zahraniční produkcí. Té se však čtenář recenze nedočká, a mohu-li soudit dle jiných recenzních ohlasů, je kolegyně Doležalová v tomto názoru osamocena.

Nikoli poukazy na formální chyby, ale právě výše citovaná výtky mne pohnula ke zformulování následujících řádků.⁵ Rád bych však podotkl, že reaguji-li na výhrady obsažené v recenzi, nemám v úmyslu vyvolávat nějakou polemiku

roč. 66, č. 2 (2016), s. 211–215; NODL, Martin in: *Studia mediaevalia Bohemica*, roč. 7, č. 1 (2015), s. 149–151; PAZDERSKÝ, Roman in: *Střed/Centre: Časopis pro mezioborová studia střední Evropy 19. a 20. století*, roč. 7, č. 1 (2015), s. 174–182; ROHÁČ, Juraj in: *Genealogický hlas*, roč. 25, č. 1–2 (2015), s. 40–45; ŠIMA, Karel in: *Dějiny – teorie – kritika*, roč. 12, č. 2 (2015), s. 384–389. Všechny uvedené recenze vyšly bez názvu. Více viz *Bibliografie dějin českých zemí* [online]. Historický ústav AV ČR [cit. 2017-02-16]. Dostupné online z: <http://biblio.hiu.cas.cz/documents/341423>.

4 DOLEŽALOVÁ, A.: Hledání Václava Chaloupeckého, s. 213.

5 O sepsání názoru na úskalí biografického žánru v historiografii mne nedávno požádal i Martin Nodl pro časopis *Dějiny – teorie – kritika*. Jelikož se však neočekávaně vyskytla tato příležitost, činím tak na stránkách *Soudobých dějin*, za což se mu tímto omlouvám.

Nemyslím si zároveň, že by bylo namístě sáhodlouze rozvádět, neřkuli vyvracet výtky obsažené v recenzi kolegyně Doležalové. Domnívám se ale, že není od recenzentky správné přehlížet mou (snad jinde formální) noticku o tom, že veškerá pochybení, jež v textu zůstala, padají na hlavu autora. Zde se chci ohradit vůči otázce, „co v případě této knihy dělal redaktor“ (tamtéž). Redakční péče, které se mi v Karolinu dostalo, byla nadstandardní. Opakují-li se v mé knize některé pasáže či citáty, pak je to moje chyba, někde však také záměr, neboť kapitoly se chronologicky překrývají, mění se však kontext. A vyčítá-li se mi jinde jako závažný delikt, že kdesi cituji pramen, který již dříve jinde citoval Jaroslav Čechura, pak to pokládám za dosti křečovitou snahu hledat v textu hnidy. Jako kdyby se medievistům vyčítalo, že píší-li o Čechách 11. století, citují stejné pasáže z Kosmy, a neodkazují přitom na všechny, kdo s danou pasáží pracovali před nimi.

„ve věci Chaloupecký“. Činím tak z vděčnosti těm, kdož mne přesvědčili, abych se k věci vyjádřil, a především proto, že mne glosy paní kolegyně inspirovaly k obecnějším úvahám o tom, s čím se autor potýká při psaní biografie, i o tom, jaká je vlastně pozice tuzemské historiografie z hlediska širší čtenářské recepce.

* * *

Recenzi kolegyně Doležalové je třeba přiznat přinejmenším jednu podstatnou devizu: pojmenovala to, co všichni jako tvůrci textů víme, ale o čem se obvykle kolektivně mlčí jako o samozřejmosti: zdejší historiografie skutečně trpí nedoučností – a na fakultách i ústavech se málo pozornosti věnuje výuce a kultivaci „psaní o minulém“ (míněno umění vědomého přemýšlení o textu jako znaku a o procesu jeho utváření a stylizace) jako nutné součásti historikova řemesla. Tradice románské i anglosaské eseistiky a historiografie vnímané jako text a literární žánr *sui generis* na zdejších historických katedrách zmírá na úbytě.⁶ Jak mi Antonie Doležalová do jisté míry právem vyčítá, autor si bezesporu má „ujasnit, pro koho vlastně píše: pro úzkou skupinu historiků, kteří se zabývají dějinami historiografie? Pro větší okruh historiků, kteří se věnují českým a slovenským dějinám? Nebo pro širokou zdejší čtenářskou obec, známou svým zaujetím pro historická pojednání? Tato nejasnost provází i celou knihu a působuje, že to, co ji ztraktivňuje a otevírá široké čtenářské obci, ji zároveň vrhá zpět pouze ke znalcům.“⁷

Zní to trochu zacykleně, ale budiž. Pozornosti Antonie Doležalové bohužel unikla glosa z doslovu, pomocí níž jsem se pokusil shrnout dilemata, se kterými jsem se potýkal při transformaci výsledků primárního pramenného výzkumu do soudržného a snad i koncepčně uchopeného textu. Dovolím si ji zde zopakovat: „Za inspiraci při přemýšlení o textu, obrazu a krajině pak děkuji především Simonu Schamovi – s přesvědčením, že takhle se to dá dělat nikoli nejprve, ale ‘až potom’.“⁸

Chápu, že kolega Karel Šima takto vágně zformulovaný přístup nepokládá za adekvátní zacházení s historickým pojmoslovím. Ve výhradách, které uvedl na stránkách časopisu *Dějiny – teorie – kritika*, má nesporně pravdu, když konstatuje, že s analytickými kategoriemi místy nakládám poněkud svévolně, bezesporu volněji, než by si žádala „historická věda“.⁹ Domnívám se však společně s Paulem Ricoeurem, že přílišná metodologická rigidnost limituje otevřenost interpretace i re-prezentace minulého v podobě textu jako „sémantické události“ a že samotná figurace

6 Pozornosti by neměla uniknout např. publikace Jima Cullena *Essaying The Past: How to Read, Write and Think about History* (Oxford, Wiley – Blackwell 2009).

7 DOLEŽALOVÁ, A.: Hledání Václava Chaloupeckého, s. 213.

8 DUCHÁČEK, M.: *Václav Chaloupecký*, s. 415, pozn. 9.

9 Viz pozn. 3. K mému náhledu na postuláty „historické vědy“ více viz např. DUCHÁČEK, Milan: Bída tuzemské historické vědy čili Ohlédnutí za obraty: Nad knihou Lucie Storchové a kol. *Koncepty a dějiny. Proměny pojmů v současné historické vědě*. In: *Acta Universitatis Carolinae: Historia Universitatis Carolinae Pragensis*, roč. 56, č. 1 (2016), s. 197–207. K limitům rigidně užívaného pojmoslovného aparátu srv. též HORSKÝ, Jan: *Teorie a narace: K noetice historické vědy a teorii kulturního vývoje*. Praha, Argo 2016, s. 184.

a syžetizace může v historiografii nabývat kognitivní funkce.¹⁰ A o to jsem se při koncipování tvaru knihy snažil především: aby jednotlivé kapitoly držely text pohromadě podobným způsobem jako klinkerová obšívka trup loď. Glosu imaginárně adresovanou Simonu Schamovi v tomto ohledu pokládám za klíčovou. Hovořil jsem o tom často s kolegy, kteří se zaobírají reflexí vlastního tvůrčího procesu, mimo jiné s Jiřím Křesťanem, jenž se s pramennou materií spojenou s tématem Zdeněk Nejedlý potýkal podobně jako já s Chaloupeckým, ovšem o poznání děle.¹¹ Shodujeme se, že historik těžko může při setkání s primárními, dosud jinde netraktovanými prameny rezignovat na jejich popis a u klíčových pasáží i na citaci či parafrázi. V opačném případě by se totiž výsledek bádání rozplynul v povšechné figuraci a kýžená interpretace by stála na vodě. Takový text by také stěží dostál „standardům historického řemesla“, ať už tvorbu a funkci historiografického textu chápeme jakkoli konstruktivisticky. Tento slalom mezi pramennými vejci lze vyřešit buď předběžným vydáním edice klíčových textů a jiných pramenných stop (což lze kupříkladu u krajinného horizontu uskutečnit jen s obtížemi), nebo jejich důsledným zakomponováním do „textového výstupu z primárního výzkumu“. Teprve poté je možné přistoupit k širší komparativní práci. Málokdy však lze obojí udělat v rámci jediné studie či knihy, jakkoli by si to autor přál. Nejde jen o to, že každý odstup si žádá i čas, což je v grantové éře luxus, který si málokdo může dovolit. Rámec studie či knihy má také svá žánrová pravidla a omezení. Nemá-li se text rozpadnout, nemůže jej autor bezmezně nafukovat o další a další odbočky, je třeba problém redukovat a výsledný text koncipovat v duchu geertzovské *thick description*. Tím se ovšem nutně některé otázky, problémy a dílčí odbočky ukážou jako postradatelné ornamenty, které je třeba oželet, nemá-li výsledné dílo dopadnout – zůstanu-li u mořeplaveckých přirovnání – jako švédská válečná loď Vasa.

Neumím si dost dobře představit, že bych disertaci, z níž inkriminovaná monografie vzešla, obhájil, kdybych ji napsal neskrývaně popularizačním stylem. A stejně tak si nedovedu představit, že bych ji měl následně pro knižní vydání zásadně stylisticky transformovat a „descientizovat“. Odborný a popularizační text vyžadují poněkud odlišnou strategii tvorby, zdaleka nejde jen o eliminování „nadbytečné terminologie“, jak se někdy tvrdívá. Přesto jsem se v knize pokusil o hledání cest, jak tento rozpor alespoň zčásti překlenout.

Nedávno se k dilematu kontextualizace při psaní biografie vyslovil Jiří Štaif: „Jejich autoři by měli mít též potřebu zvažovat širší souvislosti životního běhu svého protagonisty. Avšak jejich začlenění do vlastního biografického textu je po mém soudu spíše záležitostí autorského vkusu než exaktní procedurou, jejíž pravidla by bylo možno přesně stanovit.“¹² V zásadě s ním souhlasím, stejně jako s jeho

10 Srv. HORSKÝ, J.: *Teorie a narace*, s. 178–184.

11 Viz KŘEŠŤAN, Jiří: *Zdeněk Nejedlý: Politik a vědec v osamění*. Praha – Litomyšl, Paseka 2012. Můj pohled na jeho „stýkání a potýkání“ s tématem Zdeněk Nejedlý viz DUCHÁČEK, Milan: *Rudý dědek čili Zrození tragédie z ducha hudby (revisited)*. In: *Česká literatura*, roč. 63, č. 1 (2015), s. 123–130.

12 ŠTAIF, Jiří: *Psaní biografie a autorská sebereflexe*. In: *Dějiny – teorie – kritika*, roč. 12, č. 1 (2015), s. 118–123, cit. s. 118.

pregnantním shrnutím, v němž říká, že „autor by měl rovněž počítat s tím, že jeho čtenář je nezřídka kulturně ‘předpřipraven’ na to, že od historické biografie by měl očekávat osvědčený výkladový postup daný triádou: život – dílo – odkaz, který lze potom různými způsoby sofistkovat. Vyjádřit by se měl z pochopitelných důvodů též k tomu, co jej vedlo k volbě právě oné, a nikoli jiné historické osobnosti. Dobrá historická biografie by měla rovněž kombinovat chronologický přístup s problémovým a tematickým. Neměla by ale jen zasazovat svého protagonistu do ‘jeho’ doby, resp. vztahovat jeho životopis k tehdejším kulturním rámcům a sociálním souvislostem, nýbrž by se měla též snažit, aby nabízela svému čtenáři určitou představu o tom, v čem byl tento protagonista synem/dcerou své doby a v čem ji přesáhl. Zároveň by také měla pokud možno plasticky postihnout jeho/její ambice, veřejné role, pole působnosti, způsob myšlení, životní styl i každodennost, s tím že by mělo jít spíše o proporční zobrazení, jež bude schopno citlivě reagovat na typ protagonistovy osobnosti, než o zobrazení, které by chtělo být za každou cenu ‘vyvážené’.“¹³

Poněkud neskromně si dovoluji tvrdit, že právě různých kontextuálních exkurzů v naznačených směrech je v mé knize vcelku dost a že jsem se zavedenou triádu pokusil v rámci možností přetransformovat, a překonat tak alespoň zčásti žánrové klišé (většina recenzentů si toho ostatně všimla). Neodvážil bych se tvrdit, že jsem se při svém „hledání Václava Chaloupeckého“ snažil co možná přiblížit ideálnímu typu kontextuální monografie¹⁴ ani že bych snad dosáhl takového odstupu (ve smyslu hermeneutické kategorie, jak o ní hovoří Paul Ricoeur)¹⁵ a stylistické brilance jako třeba Roland Barthes v koláži věnované Julesovi Micheletovi (ačkoli Barthes svou knihu poněkud paradoxně prezentoval jako prekonceptualizaci tématu).¹⁶ Podstata problému spočívá spíš v lapidární otázce: kolik Micheletů už „bylo“ před tím Barthesovým? A kolik knih o krajině a o paměti předcházelo Schamově brilantně napsané syntéze *Krajina a paměť*?¹⁷

Lze podobně psát – a obstát přitom před odborným publikem – už ve chvíli, kdy autor, obklopen heuristickými krystaly a hlušinou, buduje první pokus o interpretaci? Kde leží limity figurace výstupů z primárního výzkumu? Proč by se měl autor uzavírat do fachidiotské škatulky jen proto, že píše „odbornou knihu“? A musí nutně

13 Tamtéž, s. 119.

14 Srv. navrhovaný koncept „kontextuální biografie“ v práci: LÄSSIG, Simone: Introduction: Biography in Modern History – Modern Historiography in Biography. In: BERGHAHN, Volker Rolf – LÄSSIG, Simone (ed.): *Biography Between Structure and Agency: Central European Lives in International Historiography*. New York – Oxford, Berghahn Books 2008, s. 1–26. Za pozornost ovšem stojí celý tento soubor statí.

15 RICOEUR, Paul: *Úkol hermeneutiky: Eseje o hermeneutice*. Praha, Filosofia 2004, zejm. s. 24 n. Stručně k tomu např. HROCH, Miroslav: Diskurs, metafora a interpretace: K pojetí hermeneutiky u P. Ricoeura v šedesátých a sedmdesátých letech našeho století. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. (Řada filozofická, roč. 42, č. B40.) Brno, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity 1993, s. 31–40. Dostupné též online z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/106347>.

16 BARTHES, Roland: *Michelet par lui-même*. Paris, Seuil 1954 (anglicky: *Michelet*. Berkeley – Los Angeles, University of California Press 1987).

17 SCHAMA, Simon: *Krajina a paměť*. Praha, Argo – Dokořán 2007.

knihy pro „širší publikum“ ignorovat poznámkový aparát, rezignovat na ponor do hloubky problému a obsahovat sáhodlouhé vysvětlující exkurzy do obecných či politických dějin, namnoze vystavěné jako povšechné parafráze prací kolegů a kolegyně? Jak nalézt vyváženou cestu mezi odbornou a popularizační spisbou, aniž by člověk pod tlakem nakladatelů pro jedno obětoval druhé? Mám zato, že v tomto dilematu až na výjimky neobstává téměř žádný zdejší historik, jakkoli si naznačená dilemata obvykle uvědomujeme. Bylo by jistě záhodno tázat se, proč je u nás opomíjeno žánrosloví historiografie? A také obecněji: jak současný systém hodnocení „vědy“ podporuje popularizační práci historiků, tedy (žargonem ekonomizátorů vědy) aplikovaný výzkum?

* * *

Ostatně – máme vůbec představu o tom, kde dnes leží hranice toho, co nazýváme popularizací? Bezesporu jsou jinde než v šedesátých či devadesátých letech. Která historická instituce má vyčleněné pracovníky administrující ústavní youtube kanál a twitterový účet pro veřejnost? Ze své dlouhodobé interakce se studenty od základní školy po doktorandy mohou potvrdit, že – jakkoli se to možná někomu z „našinců“ bude zdát absurdní – naprostá většina „outsiderů“ mimo historické ústavy a katedry pokládá *Dějiny a současnost* za „odborný časopis“. Myslím, že je na čase se ptát, kolik výzkumných záměrů má ve svých cílech stanoven kromě odborné publikační činnosti i popularizační výstup? A pokud ano, jakou má mít podobu? Streamovatelný interaktivní dokument? Komiks?

Kolik oddělení historických ústavů se takové produkci věnuje? Kolik edičních řad a výzkumných projektů je zaměřeno na popularizační výstupy? Je Knižnice Dějin a současnosti skutečně plná „popularizačních“ titulů? A proč se pak divíme, že recepce odborné historické produkce ve veřejném prostoru je u nás tristní? Pro většinu populace představuje model popularizačního psaní o minulém Vlastimil Vondruška a Pavel Kosatík. První je „školený historik a etnograf“, druhý se v historiografii s úspěchem pohybuje jako „poučený laik“. Který z nich je co do tvorby textů blíže vnitrooborové představě o „profesní cti“? A jak velká část historiků na takovou tvorbu hledí skrz prsty (třeba proto, že ji neumějí)? Odpovědi na tyto otázky zde nabídnout nemohu, pokládám však za důležité je vznést a nabídnout k diskusi.

* * *

Josef Válka onehdy v reakci na opožděnou domácí recepci „narrativistického obratu“ vznesl otázku, co vlastně píšeme.¹⁸ Zatímco historikové si spíše definují tematické,

18 VÁLKA, Josef: Co vlastně píšeme? In: *Marginalia Historica: Sborník prací Katedry dějin a didaktiky dějepisu Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy*, sv. 4. Praha, Paseka 1999 [vydáno 2001], s. 7–16.

konceptualizační a periodizační niky,¹⁹ diskusí na téma povahy procesu tvorby historiografického textu se donedávna zabíral zejména Ústav pro českou literaturu.²⁰ Jiří Hanuš nedávno v předmluvě k inspirativní a záslužné knížce *Historická kniha mého srdce* poukázal na schizofrenní pozici tuzemských historiků, když připomněl, jak moc se při tvorbě textů cítí svázáni konvencemi „odborné spisby“.²¹ Mnozí z autorů příspěvků v uvedené knize se vyznali z toho, s jakým ulehčením se na chvíli vzdali odborných okovů, aby se oddali esejistické lehkosti. Proč se tedy tomuto břemenu v odborné práci nebrání? Kdo pak ještě při vědomí zátěže odborného stylu má čas a sílu vedle *deadline* myslet i na adresáta/čtenáře, když mnozí v kuloárech připouštějí, že sami nestíhají pořádně číst ani práce kolegů? Narážím na neprostupnost této bariéry sám, když se čas od času pokouším zdejšími periodikům nabízet k recenzi zajímavé tituly z domácí historiografické produkce: valnou většinu z nich editoři kulturních rubrik vnímají jako příliš akademickou. Důsledkem jsou nejenom uzavřené sociální bubliny a omezená recepce historiografie ve veřejném prostoru, ale také některé poněkud kuriózní situace, třeba když se nikdo z odborníků na dané téma „kolegiálně“ neohradí vůči očividně zavádějící reklamní kampani na monografii Antoina Marèse o Edvardu Benešovi, dle plakátů nakladatelství Argo v pražském metru údajně první rozsáhlý životopis druhého československého prezidenta v češtině. To mne na závěr vede k otázce, jakým způsobem jako „insideři“ čteme a hodnotíme historiografický text. Jak je možné, že u nás recenzní žánr, který sloužíval jako forma dialogu a reflexe, namnoze degradoval na anotační šed' či polarizoval k laudaci či hanopisu, s tím že ve snaze vyhnout se druhému se raději o některých dílech nepíše vůbec?

* * *

Čte-li člověk, jenž se vymezuje kupříkladu jako „historik sociálních dějin“ či „dějin idejí“, práci zaměřenou třeba na „hospodářské dějiny“, jistě mu zde bude leccos „z jeho ranku“ chybět. Měl by však být schopen a ochoten porozumět autorskému záměru, zvolené optice a vymezené heuristice a konceptualizaci, tím spíše přijímá-li roli recenzenta či recenzentky. Požadavek „totálních dějin“ už je tuším překonaný. Mým cílem v inkriminované knize zjevně nebylo rekapitulovat široký kontext přetváření středoevropského prostoru během dvacátého století, neboť to již učinili mnozí z kolegů a kolegyně, na jejichž práce v poznámkách odkazuji, aniž bych měl

19 Srv. např. témata příspěvků v publikaci: ČECHUROVÁ, Jana – RANDÁK, Jan a kol.: *Základní problémy studia moderních a soudobých dějin*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2014.

20 Srv. např.: PIORECKÁ, Kateřina – SLÁDEK, Ondřej (ed.): *O psaní dějin: Teoretické a metodologické problémy literární historiografie*. Praha, Academia 2007. Příznacně také asi nejpodstatnější český příspěvek k dilematu figurace „psaní o minulém“ vzešel z pera literárního vědce: viz DOLEŽEL, Lubomír: *Fikce a historie v období postmoderny*. Praha, Academia 2008.

21 HANUŠ, Jiří: Úvodem. In: TÝŽ (ed.): *Historická kniha mého srdce*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2015, s. 6.

potřebu je parafrázovat. Proč to tedy po mně recenzentka žádá a absenci těchto pasáží vnímá jako slabinu knihy?

To neznamená, že by autor měl rezignovat na souvislosti zvoleného tématu. Má to však své meze. Velmi rád bych si například někde přečetl rozbor přístupu pražských úřadů k podpoře trvalého usazování českých úředníků a expertů na Slovensku za první republiky (bylo by v tomto směru možné optikou postkoloniálních studií hovořit i o „kolonizační politice“?). Z akt Univerzity Komenského či ministerstva školství a národní osvěty, do jehož kompetence usidlování bratislavských akademiků spadalo, však žádný jednotný přístup nebylo možné vysledovat – a nenalezl jsem ani studii, která by se problémem zabírala, jakkoli mi jistě mohlo něco uniknout. Totéž platí pro proces financování československých univerzit, kde jsem záměrně pracoval spíše se sdílenou kolektivní (sebe)reflexí nežli s „tvrdými čísly“. Nebylo – přiznejme otevřeně – v mých časových možnostech se u každého podobného problému vrhat do důlčího podrobného výzkumu. Na podobné vakanty jsem totiž ve vztahu ke „slovenské“ politice pražských orgánů a ministerstva s plnou mocí pro správu Slovenska narážel při výzkumu neustále.

Má-li přitom kolegyně Doležalová dojem argumentační disproporce, když tvrdí, že archivní rozluka s Maďarskem pro pražské úřady „nemohla být samozřejmě žádnou vládní prioritou, nýbrž zcela okrajovou záležitostí“,²² pak projevuje pozoruhodné neporozumění věci, pro český postoj vůči slovenským otázkám ovšem zcela typické. Lze z toho vyvodit, že se stále jedná o zajímavé a badatelsky otevřené pole, jehož zkoumání je zatíženo zažitými oborovými stereotypy. Právě kvůli tomu se ale možná podobná témata stanou předmětem intenzivnějšího zájmu, zejména s vědomím blížícího se jubilea zrodu první ČSR. Aktuální živý ruch kolem otázek konceptualizace a (re)interpretace „čechoslovakismu“ je toho snad první vlašťovkou. Nakonec i referáty, jež aktuálně zazněly na dubnové konferenci „Václav Chaloupecký a otazníky česko-slovenské historiografie a kultury“ v Jičíně, svědčí o tom, že se daří inovativně otevírat otázky související s proměnami středoevropské historiografie první poloviny dvacátého století. Kdo by si před patnácti lety, kdy jsem začal do problémů spojených s osudy opomíjeného historika pronikat, pomyslel, že se rodák z Dětenic a Pekařův pražský nástupce dočká takové pozornosti – i od recenzentů. Vede-li to k nějaké formě diskuse a oborové (sebe)reflexe, pak je to myslím dobře.

22 DOLEŽALOVÁ, A.: Hledání Václava Chaloupeckého, s. 214.